109246 ـ در اثنای طواف چه بگوید؟

سوال

یکی از دوستداران عمره مجموعه‌ای از اذکار را گردآوری کرده بود و می‌خواست بین عمره‌گزاران پخش کند اما دست نگه داشته تا شما درستی و نادرستی آن را بیان نماید، از جملهٔ این اذکار، اذکاری است که عمره‌گزار به آن نیازمند است و در اثنای عمره‌اش می‌گوید: دور اول را با حمد و ثنای بر خداوند آغاز می‌کند، سپس درود بر پیامبرش، سپس دعا که در آن خواسته‌های دین را بر خواسته‌های دنیوی مقدم می‌دارد و همهٔ این‌ها همراه با حضور قلب است.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

بر اساس آنچه می‌دانیم از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ دعاها یا اذکاری در هنگام طواف روایت نشده مگر میان رکن یمانی و حجرالاسود که دعای رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ گفته می‌شود و در مسند احمد (۳/ ۴۱۱) روایت شده و ابن حبان (/ ۱۳۴) و حاکم (۱/ ۶۲۵) آن را صحیح دانسته‌اند. و همچنین تکبیر به هنگام رسیدن به روبروی حجرالاسود که بخاری (۴۹۸۷) آن را روایت کرده است.

اما در بقیهٔ طواف می‌تواند ذکر یا دعا کند یا قرآن بخواند.

ابن قُدامه رحمه الله (المغني: ۳/ ۱۸۷) می‌گوید:

«دعا در هنگام طواف و ذکرِ بسیارِ الله تعالی مستحب است، زیرا این کارها در هر حالی مستحب است بنابراین در هنگام انجام عبادت اولویت بیشتری دارد. همچنین مستحب است که هر سخنی را به جز ذکر الله تعالی یا قرائت قرآن یا امر به معروف و نهی از منکر یا آنچه ضروری است، ترک کند».

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله (مجموع الفتاوی: ۲۶/ ۱۲۲) می‌گوید:

«در آن ـ یعنی در طواف ـ ذکر مشخصی از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ وارد نشده است، چه به آن امر کرده باشد یا گفته باشد یا آموزش داده باشد، بلکه در هنگام طواف سایر دعاهای شرعی را می‌گوید و آنچه بسیاری از مردم می‌گویند که زیر میزاب (ناودان) کعبه باید دعای خاصی کرد و مانند آن اصل و اساسی ندارد و پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ طواف میان دو رکن را با گفتن رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ به پایان می‌رساند، چنانکه دیگر دعاهایش را

اینگونه به پایان می‌رساند و در این باره به اتفاق ائمه ذکر واجبی وجود ندارد».

شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ ثابت شده که هرگاه به حجر الاسود می‌رسید تکبیر می‌گفت و بین رکن یمانی و حجرالاسود می‌فرمود: رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (پروردگارا در این دنیا به ما نیکی و در آخرت [نیز] نیکی عطا کن و ما را از عذاب آتش حفظ کن) [سورۀ بقره: ۲۰۱].

و از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ در هنگام طواف دعای خاصی برای هر دور آن روایت نشده است.

بر این اساس، طواف کننده هر آنچه از خیر دنیا و آخرت را که دوست دارد در دعایش می‌گوید و الله تعالی را با هر ذکر مشروعی از جمله تسبیح و تحمید یا گفتن لا اله الا الله و الله اکبر یا قرائت قرآن یاد می‌کند».

(مجموع الفتاوی: ۲۴/ ۳۲۷).

والله اعلم.